

Слободан Владушић

ЗАПУШАЧИ

Био је петак, када сам са супругом куповао неке ствари у једном супермаркету. Испред нас, на каси, била су два младића, добро обучена, са фенси брадицама, какве носе неки од јунака *Игре престолоа* и бројни фудбалери широм света. Купили су грицкалице и гомилу лименки пива. Било их је преко песедет. Никада нисам видео да је неко одједном купио толико лименки пива.

Тих лименки сам се сетио следећег дана, док сам одлазио код родитеља, пешице. Пут ме је водио кроз део града у коме сам рођен и у коме сам живео безмало тридесет година. Гужан је то крај, што се види по оронулим кућама, запуштеним фасадама и трулој столарији. У његовом срцу, налази се једна стара продавница која постоји већ више од две деценије. Око ње сам раније виђао по десетак исто тако оронулих људи, прерано остарелих и потрошених, како пију пиво и разговарају или се свађају, на српском или мађарском. Често би се држали једне речи, као да је то неки стуб, који их задржава да не падну.

Те суботе продавница је била затворена и тих људи, који су око ње редовно пили пиво, више није било. Зато сам можда и могао да видим оно што раније нисам примећивао: десетине, можда чак и стотине различитих пивских запушача снажно утиснутих у земљу. Међу тим запушачима било је и оних модела за које сам сигуран да се више не продају ни у тој, ни у било којој другој продавници. Та пива више не постоје. Гледајући тај чудесни мозаик, помислио сам да се стаклене флаше мењају, али да метални запушачи остају. Као да су они једини језик који знају сви ти несрећни и потрошени људи. И када се у њима јавила нејасна и сасвим несвесна жеља да оставе неки траг о свом животу, једино што су могли било је баш то: да утисну пивски запушач у земљу. За камен и гвоздену писаљку нису знали.

Онда сам се сетио колона *фенси* лименки пива које сам видео на пулту касе. Сетио сам се да лименке немају запушаче и да се рециклирају у потпуности.

ТЕЛЕВИЗОР

Имам обичај да седим са супругом, суботом и недељом ујутру или поподне, радним данима, на двоседу који гледа на телевизијски екран. Седимо тако да смо обоје наслоњени на бочне наслоне двоседа, што значи да смо окренути лицем у лице. Деси нам се да разговарамо сатима, док пијемо кафу, чај или воду, из чаша које узимамо са столића испред двоседа. Једини звук који прати неше речи, припада компресору фрижидера у кухињи. За то време, на празном екрану телевизора виде се наши монохроматски одрази, из профила. Ми причамо, он ћути.

УЧЕЊЕ РЕЧИ

Један мој пријатељ већ дуго ради са факултетски образованом девојком која није способна да уради било шта на свом радном месту, али је зато *незамењива* услед неких околности које српски читалац овог текста може да претпостави. Да би психички издржао рад са таквом особом, мој пријатељ је одлучио да се спусти на њен ниво, што значи да почне да је учи речима. До сада јој је објаснио шта значе многе речи. Између осталих: *мајшине*, *јаџма*, и *фалус*. Иначе, на први поглед, та девојка изгледа као и многе друге девојке њених година: носи вечерњу шминку преко дана, има два мобилна телефона, *фенси* нокте који прате актуелне трендове и кућног љубимца – пса. Сасвим сам сигуран да ће бити *срећна*, када од мог пријатеља буде научила и ту реч.

АМЕРИЧКИ ФУДБАЛ

Дуго већ времена пратим резултате америчког фудбала (НФЛ) а понекад погледам и неку утакмицу преко интернет стрима, што одавно нисам урадио када је у питању америчка кошарка (НБА). Знам правила америчког фудбала и док гледам утакмице уживам у њима. Па ипак, све време се осећам као странац. А то значи, као да слушам речи неког језика који не разумем, али ми се допада мелодија тих речи – звукова. Тек недавно сам разумео једну реч из тог језика и то сасвим случајно, разговарајући са једним човеком из позоришта. Он ми је казао да је амерички фудбала прави амерчки спорт зато што се у њему ради само о *освајању просјора*. Ко зна правила америчког фудбала, биће му јасно да је тако. Ко не зна, ова одредница му ништа неће значити. После тога ми се у овом спорту много тога сложило, рецимо, зашто су чланови тима који осваја простор мно-

го веће звезде од оних који тај простор бране. И наставио сам да га гледам, овога пута као да читам прозу.

КОШАРКА

Кошарка је за мене увек била доказ да идентитет једног народа не зависи од онога шта је тај народ измислио, већ од онога чиме је у стању да културно овлада: зато је кошарка била *и* српски спорт, иако су је измислили Американци. Када кажем *кошарка*, мислим на период између Партизановог митског освајања Купа шампиона у сезони 1990–1991. и титуле светских првака у Индијанополису, коју смо освојили у финалу против Аргентинаца, 2002. године, ако се не варам. За мене је тада кошарка био дериват српског језика којим смо се обраћали свету и који нас је тада, наравно, добро разумео. Кошаркашком лоптом смо им причали причу о себи самима: својим јаким одбранама причали смо о доминацији ослободилачких и одбрамбених ратова у нашој историји, брзим и маштовитим контранападима сведочили смо о одсуству конформизма, а реченицама попут Ђорђевићеве тројке у последњим секундама, Бодирогиним завршницама (последња два минута против Аргентинаца у финалу Светског првенства у Индијанополису) или Даниловићевим куцањем преко Сабониса, понављали смо, у безброј варијација, митску реченицу *нека буде што биши не може*. И сви су нас разумели и разумели смо сами себе.

После тога, као да смо постепено губили моћ да разумемо сами себе, па ни свет више није имао пуно слуха за нас. Ја сам се и даље радовао медаљама, које су биле лепе, чак и када су биле сребрне. Уживао сам и у неким утакмицама, које су такође биле лепе. Међутим, све време сам имао осећај да клинци који играју и тренирају кошарку, више не говоре српским

језиком, већ енглеским. И да једино желе да га што пре науче довољно добро да би могли да оду у НБА и да се тамо утопе у стотине играча-звезда који ће максимално да наплате своју кошаркашку вештину.

Што се мене тиче, ја сам ипак срећан: дванаест година кошарке – сасвим довољно за један живот.

ЛИЧНОСТ

Када су га почетком седамдесетих година прошлог века замолили да оцени тадашњу југословенску књижевност, Црњански је казао ово: „Имају данас наши писци талента. Али пише се врло лако, тек тако, готово из неке навике да се пише, и то не остаје... Све више нестају личности међу писцима.” Дуго сам после размишљао о томе на шта је Црњански мислио када је казао личности. Свакако није мислио на познате личности, јер у тој синтагми, ни личности не траже атрибут (довољно је рећи само *личности*), а ни атрибут не тражи именицу (довољно је рећи само *познати*).

Ако нам иза великих писаца нешто остаје, онда то није и не треба да буде свест о њиховој величини: она не може да се понови, јер се времена мењају, и зато може да нас укочи у нашем времену. Ниче је о томе знао много штошта. Оно што остаје из тих великих писаца, јесу неке речи, које су њима звучале потпуно јасно, а ми их понављамо и сричемо не би ли из њих исцедили неки смисао, као да цедимо лимун. Таква је и реч *личности*. Можемо да од ње окренемо главу и да је заборавимо. Само, ако је језик заиста систем, како нас уче лингвисти, онда је свака реч као један комадић слагалице: ако заборавиш једну, на заборав су осуђене и све остале.